

พัฒนาการของหลักสูตรและการเรียนการสอนวิชาพลศึกษาในสถาบันการศึกษาฝึกหัดครู

ระยะตั้งโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ ระหว่าง

พ.ศ. 2435-2482

การจัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ของไทยนั้น พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาคำรงราชานุภาพ ได้ทรงพระดำริไว้แล้ว ตั้งแต่พระองค์ทรงเป็นผู้บัญชาการกรมศึกษาธิการ ที่จะจัดตั้ง ต่อมาพระองค์ต้องย้ายไปเป็นเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยเสียก่อน และต่อมาเจ้าพระยาภาสกรวงศ์เสนาบดีกระทรวงธรรมการจึงได้จัดตั้งขึ้น (สมเด็จพระยาคำรงราชานุภาพ และนายคัมภยู. ยี่. ยอนสัน 2468 : 42) โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ที่จัดตั้งขึ้นนี้จากจดหมายเหตุโรงเรียนอาจารย์ของกรมศึกษาธิการ บันทึกไว้เมื่อ ร.ศ. 128 (พ.ศ. 2452) ว่า (กรมศึกษาธิการ ร.ศ. 128 : 65-66)

- 19 ตุลาคม ร.ศ. 111 (พ.ศ. 2435) ได้เปิดโรงเรียนตัวอย่างขึ้นที่โรงเรียนเลี้ยงเด็ก มีนักเรียนฝึกหัดสอน 3 คน มีสเตอร์ ยี่. เอช. กรินด์ รอด เป็นอาจารย์ใหญ่
- 1 พฤษภาคม ร.ศ. 113 (พ.ศ. 2437) เปิดโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ที่โรงเรียนเลี้ยงเด็ก ใช้โรงเรียนตัวอย่างเป็นโรงเรียนสำหรับฝึกหัด มีสเตอร์ อี. ย้ง เป็นอาจารย์ใหญ่ มีนายสนั่นนักเรียนสอนเป็นครูผู้ช่วย เมื่อสิ้นปีนักเรียนสอนรับประกาศนียบัตร 3 คน

จากบันทึกดังกล่าวนี้ นักเรียนฝึกหัดครูชุดแรก 3 คนที่เข้าเรียนในโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ เมื่อปี พ.ศ. 2435 คือ นายนกยูง (พระยาอจิรการประสิทธิ์) นายบุญรอด (พระยาภิรมย์ภักดี) และนายสุ่ม ต่อมานักเรียนได้ลาออก 2 คน เหลือแต่นายนกยูงเพียงคนเดียว และในปี พ.ศ. 2436 มีนักเรียนเพิ่มใหม่อีก 3 คน คือ นายสนั่น (เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี) นายสค (หลวงสังขวิทย์วิสุทธ์) และนายเหม (พระยาโอวาฬรทกิจ) ในปีนี้นายนกยูงก็ลาออกไปรับราชการครู (รอง ศยามานนท์ 2495 : 73-74) จนกระทั่งสิ้นปี พ.ศ. 2437 นายสนั่นกับนายสคสอบได้ประกาศนียบัตรครูสอน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ส่วนนายเหมสอบได้แต่เพียงประกาศนียบัตรครูสอนภาษาไทยเท่านั้น จึงนับว่าเป็น

นักเรียนฝึกหัดครูรุ่นแรกที่สอบไล่ได้ประกาศนียบัตรครู ของกรมศึกษาธิการ (จรรยา มิลินทร์ 2523 : 87)

หลักสูตรและการเรียนการสอนวิชาพลศึกษาในหลักสูตรการฝึกหัดครูประเภทต่าง ๆ ที่ใช้ในสถาบันการฝึกหัดครูระยะตั้งโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ ระหว่าง พ.ศ. 2435-2482 ที่พอจะค้นหาจากหลักฐานต่าง ๆ ได้ มีดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรครูประถม ระหว่าง พ.ศ. 2435-2472

1.1 หลักสูตรโรงเรียนอาจารย์สำหรับอาจารย์ชั้นประถมศึกษา

หลักสูตรฉบับนี้เป็นหลักสูตรการฝึกหัดครูที่ใช้ในโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ ในสมัยนั้น กำหนดให้เรียนวิชาต่าง ๆ ทั้งหมด 6 วิชา คือ (วิทยากรรย์ ร.ศ. 121 : 115-116) 1. วิชาหนังสือ 2. วิชาเลข 3. วิชาบัญชี 4. วิชาภาษา 5. วิชาธรรมจริยา และ 6. วิชาวิทยา มีเรียนภูมิศาสตร์ วาดเขียน วาจาวิเคราะห์ วิชาครู และกายกรรม (ดังปรากฏอยู่ในภาคผนวก) สำหรับวิชากายกรรมตามหลักสูตรฉบับนี้ก็คงจะเป็นวิชาพลศึกษานั้นเอง โดยมีความมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีความสามารถสอนวิชากายกรรมได้ตามตำรากายกรรม ซึ่งตำรากายกรรมดังกล่าวไม่สามารถค้นหาหลักฐานได้ แต่วิชากายกรรม มีประโยชน์และลักษณะการสอน ตามคำบรรยายวิชาครู ครั้งที่ 13 ของนายสนั่น (เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี) ที่วิทยาทานสถาน เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ ร.ศ. 114 หรือ พ.ศ. 2438 ดังนี้ (วิทยากรรย์ ร.ศ. 121-122 : 217-224)

ธรรมดาโรงเรียนชั้นต่ำ ๆ นักเรียนอายุยังน้อย วิชาไม่เป็นสิ่งสำคัญนัก เราอยากจะทำปลุกฝังสันดานอันดีและความเจริญให้เกิดขึ้นแก่ตัวนักเรียนเป็นประมาณ เพราะฉะนั้นวิธีสอนของเราจึงเกี่ยวข้องกับการฝึกหัดสันดานมาก และมีวิธีตั้งที่ตั้งขึ้นสำหรับช่วยในการนี้หลายอย่าง มีวาดเขียน กายกรรม และบทเรียนด้วยของ เป็นคั้น เราสอนกายกรรม เพราะเหตุที่มีประโยชน์ ดังต่อไปนี้

1. เป็นเอ็กเซอร์ไซซ์ที่จะบำรุงกล้ามเนื้อให้แข็งแรงขึ้น
2. ให้เกิดความนิยมในการพริบหรือท่าการทุก ๆ สิ่ง ให้สม่ำเสมอไม่ขาด ๆ วัน ๆ
3. หักให้รู้จักทำตามคำสั่งโดยเร็ว เพราะเวลาหัดกายกรรม เมื่อครูให้ทำตามคำสั่ง นักเรียนต้องทำตามเร็วพริบเหมือนทหาร เมื่อเรียนหนังสือครูสั่งอะไรนักเรียนก็จะทำตามคำสั่งนั้น ๆ โดยเร็วคิดตัวไป แต่ข้อนี้จะต้องอาศัยความเอื้อเฟื้อของครูในทางบังคับให้เป็นไปตามนั้นต่อไปอีก

4. เป็นบทเรียนที่จะผ่านเวลาเรียนไม่ให้เป็นหนังสือไปวันยังค่ำ เด็กได้ทำการมาจนเปลี่ยแล้ว ก็ให้มีโอกาสคัดกายปลุกหัวเสียบ้าง

5. นอกจากประโยชน์เหล่านี้ กายกรรมยังเป็นสง่าแก่โรงเรียนของเราและเป็นสง่าแก่ตัวนักเรียนด้วย

เพราะประโยชน์เหล่านี้แหละ เราจึงจัดให้กายกรรมเป็นบทเรียนชั้นอย่างหนึ่งในโรงเรียนของเรา

วิธีสอนกายกรรมท่าทางที่จะสอนมีปรากฏอยู่ในหนังสือกายกรรมที่กรมศึกษาธิการจะจัดพิมพ์ขึ้นบางวันนั้นแล้ว (ตำรากายกรรมเดี๋ยวนี้ก็ได้พิมพ์ขึ้นแล้ว มีชายที่กรมศึกษาธิการ และตามร้านขายหนังสือต่าง ๆ เป็นหนังสือที่ผู้เล็คเซอร์เรียบเรียงขึ้นเอง) แต่ลักษณะที่จะสอนจงตั้งอำนาจให้แข็งแรง ถึงจะไม่คัจฉาก็ต้องทำเหมือนแสนคุด ถึงคุดบ้างก็ได้ เพราะการหักกายกรรมต้องเป็นการแข็งแรงและธรรมเนียมต้องจัดอยู่เอง จึงจะสมกับความประสงค์ต่อประโยชน์ที่กล่าวมาแล้ว ถ้าคำสั่งคำใดคำหนึ่งออกไปจากปากครูแล้ว นักเรียนต้องทำตามในสันเสียงของคำสั่งนั้น ถ้าไม่มีคำสั่งก็ทำไม่ได้เป็นอันขาดเหมือนกัน

จากที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ จะเห็นได้ว่าวิชากายกรรมมีความมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการสอนนักเรียนได้ ทั้งนี้ก็เพราะว่าการสอนวิชากายกรรมในโรงเรียนระดับชั้นต่ำ ๆ นั้น เป็นการปลุกฝังนิสัยให้นักเรียนเป็นคนที่มีระเบียบวินัย มีความพร้อมเพรียง มีความสามัคคีในหมู่คณะ ปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเคร่งครัด และปลุกฝังให้มีนิสัยรักการออกกำลังกาย เพื่อให้ร่างกายแข็งแรงมีสุขภาพสมบูรณ์ตั้งแต่เยาว์วัย ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ผลของการศึกษาเล่าเรียนดีขึ้นได้ นอกจากนี้แล้วการสอนวิชากายกรรมก็ยังสามารถใช้เป็นกิจกรรมการแสดงกลางแจ้งของนักเรียนที่มีจำนวนมาก ๆ ได้อีกด้วย และจากการที่หลักสูตรฉบับนี้ได้กำหนดวิชากายกรรมไว้ในหลักสูตรนั้น ก็อาจจะกล่าวได้ว่าเป็นปฐมฤกษ์ของวิชาพลศึกษาที่ได้มีการจัดการเรียนการสอนไว้ในหลักสูตรการฝึกหัดครูก็ได้

1.2 หลักสูตรครูประถม ร.ศ. 128 (พ.ศ. 2452)

เริ่มใช้ในโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ฝั่งตะวันตกเมื่อปี พ.ศ. 2452 ซึ่งในระหว่างนั้นโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ที่โรงเรียนเลี้ยงเด็กได้ย้ายไปอยู่ ณ ตึกแก่นนฤมิตร วัดเทพศิรินทราวาส เมื่อปี พ.ศ. 2445 (วิทยจารย์ ร.ศ. 121 : 112) และต่อมาในปี พ.ศ. 2446 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้ตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูขึ้นอีกแห่งหนึ่งที่โรงเรียนราชวิทยาลัยเก่าฝั่งตะวันตก (บ้านสมเด็จเจ้าพระยา) เรียกว่า "โรงเรียนฝึกหัดครูฝั่งตะวันตก"

(สมเด็จพระยาบรมราชานุภาพ และคัลลย. ยี. ยอนสัน 2468 : 55-56)

โรงเรียนฝึกหัดครูที่ตั้งขึ้นมาใหม่นี้ได้ดำเนินการสอนมาเป็นเวลา 3 ปี กรมศึกษาธิการจึงเห็นสมควรให้ย้ายโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์วัดเทพศิรินทร์ไปรวมด้วย โดยจัดให้เป็นโรงเรียนประจำ และให้เปลี่ยนชื่อใหม่ว่า "โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ฝั่งตะวันตก" เมื่อปี พ.ศ. 2449 (วิทยากรย์ 2449 : 796-798) ผู้ที่จบตามหลักสูตรนี้จะได้รับประกาศนียบัตรครูประถม (ป.ป.) ถ้าเข้ารับราชการครูจะได้รับเงินเดือนขั้นต้นเดือนละ 45 บาท ถ้าทำก็ได้เพิ่มปีละ 5 บาท จนถึงขั้นสูงสุดขั้นนี้ 60 บาท (วิทยากรย์ ร.ศ. 122 : 80-87)

หลักสูตรครูประถม ร.ศ. 128 (พ.ศ. 2452) เป็นหลักสูตรที่ กรมศึกษาธิการได้ปรับปรุงแก้ไขขึ้นมาใหม่ มีสาระสำคัญดังนี้ (กรมศึกษาธิการ ร.ศ. 128 : 1-79) หลักสูตรฉบับนี้กำหนดระเบียบการรับนักเรียนไว้ 2 ประเภท คือ นักเรียนหลวงและนักเรียนเชลยศักดิ์ นักเรียน 2 พวกนี้ต้องเรียนตลอดหลักสูตร 2 ปี ถ้าคนใดสอบไล่ได้คะแนนต่ำ จะได้รับประกาศนียบัตรครูมูล ถ้าคนใดสอบไล่ได้คะแนนสูง จะได้รับประกาศนียบัตรครูประถม แต่ถ้าคนใดสอบไล่ตก จะได้รับการจัดให้ออกไปสอนเป็นครูสามัญ และถ้าสอนดีจนมีความรู้ความชำนาญก็อาจจะได้รับประกาศนียบัตรครูมูลได้ ประกาศนียบัตรเหล่านี้จะรับได้ก็ต่อเมื่ออายุครบ 20 ปีแล้ว ในด้านการสอนให้แบ่งเป็นชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 สอบไล่ชั้นละครึ่ง และในแต่ละชั้นต้องออกฝึกสอนไม่ต่ำกว่า 1 เดือน โดยชั้นปีที่ 1 ให้ฝึกสอนในโรงเรียนประถม ชั้นปีที่ 2 ให้ฝึกสอนในโรงเรียนมัธยม ส่วนในด้านการลงโทษนักเรียนกำหนดการลงโทษไว้ คือ โทษบังคับให้เรียนเป็นพิเศษ โทษกักขังไม่ให้กลับบ้าน โทษมัดขังหรือจกเงินบำรุง และโทษไล่อะและเขียนไล่อะ และกำหนดหลักสูตรให้เรียนรายวิชาต่าง ๆ ใน 8 หมวด คือ

1. หมวดหนังสือและภาษา มีเรียนวิชาภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ
2. หมวดความรู้โลก มีเรียนวิชาภูมิศาสตร์โลก การบ้านเมืองในปัจจุบันและพงศาวดารและแผนที่เมืองไทย
3. หมวดการศึกษาคำนวณพื้นที่ มีเรียนวิชาเลข และการคำนวณพื้นที่
4. หมวดวิทยา มีเรียนวิชาฟิสิกส์ โลกกราฟี่ และสุขวิทยา
5. หมวดศิลปะ มีเรียนวิชาการเขียนรูปและการเขียนลาย

6. หมวกจรรยา (สอนนอกเวลา) มีเรียนวิชาเรื่องความประพฤติ เรื่องกิริยามารยาทและเรื่องศาสนา

7. การทหาร (สอนนอกเวลา) มีเรียนวิชาการเข้าแถว หักระเบียบการเข้าแถว เดินแถวและแปรแถว และการโลดโผนโจนทยาน

8. วิชาครู มีเรียนวิชาหลักการศึกษ วิชาจัดโรงเรียน วิชาสอน วิชาฝึกหัดความคิด วิชาคิดแปลงนิสัย และการฝึกหัดสอน (ตั้งปรากฏอยู่ในภาคผนวก)

วิชาพลศึกษาตามหลักสูตรฉบับนี้ก็คงจะเป็นส่วนหนึ่งของวิชาการทหาร นั่นเอง เพราะว่าวิชาการทหารในสมัยนั้นกำหนดให้เรียนวิชาการเข้าแถว หักระเบียบการเข้าแถว เดินแถวและแปรแถว และการโลดโผนโจนทยาน ซึ่งเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ สามารถปฏิบัติในลักษณะหน้าที่ของผู้บังคับแถวได้ และในขณะเดียวกันก็ให้เป็นผู้มีระเบียบวินัย ปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเคร่งครัด โดยเน้นการสอนเรื่องคิสิกิปลิน และเน้นกิจกรรมตัดกาย ดังคำกล่าวของหลวงไพศาลศิลปศาสตร์ (ร.ศ. 122 : 3-4) ความว่า

ตัดกาย คือ หักตามตำราการกรมโดยให้นักเรียนยืนเป็นแถวท่าพร้อม ๆ กัน ตามคำสั่งครู การตัดกายนั้นนอกจากจะเป็นประโยชน์ในทางพลศึกษาแล้ว ยังเป็นประโยชน์ที่จะฝึกให้นักเรียนให้เรียบร้อย อยู่ในระเบียบวินัยปฏิบัติตามคำสั่งของครูอย่างเคร่งครัด ฉับไว อันเป็นผลไปถึงการเรียนทุก ๆ อย่างด้วย

และยังทำให้ผู้เรียนได้ออกกำลังกายเพื่อให้ร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ โดยเน้นกิจกรรมการวิ่ง การกระโดด การเล่นต่าง ๆ และยิมนาสติกส์ นอกจากนี้หลวงไพศาลศิลปศาสตร์ (ร.ศ. 122 : 1-2) ได้กล่าวถึงลักษณะของครูที่ดีไว้ดังนี้ คือ

ครูที่ดีต้องสร้างตนเองให้สมบูรณ์พร้อมด้วยองค์ 3 ของการศึกษา คือ พุทธิศึกษา พลศึกษา และจริยศึกษา

พุทธิศึกษา ให้วิชาและปัญญา

พลศึกษา ให้กำลังหรือความแข็งแรงทางร่างกาย เพื่อจะได้ทำให้วิชาและสติปัญญาพัฒนาเจริญรุ่งเรืองได้ คนที่มีร่างกายไม่สมบูรณ์ ใจก็ย่อมนุ่มนองไปด้วย จึงจะเห็นตัวอย่างอยู่เสมอว่า คนที่มีความรู้ดีแต่กลับเป็นคนขี้โรค ร่างกายอ่อนแอ สมรรถภาพการทำงานจะดีไม่ได้ นี่ก็คือ มีพุทธิศึกษาแต่ขาดพลศึกษา บางคนมีความรู้ที่ร่างกายก็แข็งแรงสมบูรณ์ แต่มีความประพฤติเสียหาย เช่นเล่นการพนัน ทิ่มเหล้า กระทำ ความชั่วต่าง ๆ นี่ก็คือมีพุทธิศึกษากับพลศึกษา แต่ขาดจริยศึกษา

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่าการเป็นครูที่ดีในสมัยนั้น ประกอบไปด้วยการเป็นผู้มีความรู้ดี มีความประพฤติดี และมีสุขภาพพลานามัยดี ซึ่งการมีสุขภาพดีนั้นการศึกษาเป็นวิชาที่มีบทบาทสำคัญ และยิ่งกว่านี้หลักสูตรก็ยังได้จัดให้มีการเรียนวิชาสุขวิทยาซึ่งมีความสัมพันธ์กับวิชาพลศึกษาอีกด้วย

1.3 หลักสูตรวิสามัญศึกษา (หลักสูตรครูประถม) ร.ศ. 130 (พ.ศ. 2454)

หลักสูตรฉบับนี้ได้เริ่มใช้เมื่อปี พ.ศ. 2454 โดยกรมราชบัณฑิตซึ่งมีหน้าที่รวบรวมและตรวจแบบเรียนต่าง ๆ ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นกรมตำรา (รอง ศยามานนท์ 2495 : 101) ได้รวบรวมหลักสูตรครูมูล หลักสูตรครูประถม และหลักสูตรครูมัธยมเข้าไว้ด้วยกัน เรียกชื่อว่า "หลักสูตรวิสามัญศึกษา ร.ศ. 130" แต่ ณ ที่นี้จะกล่าวถึงหลักสูตรครูประถมเท่านั้น ส่วนหลักสูตรครูมูลและหลักสูตรครูมัธยมจะได้กล่าวต่อไป หลักสูตรครูประถม ร.ศ. 130 (พ.ศ. 2454) กำหนดให้เรียนวิชาต่าง ๆ ใน 8 หมวด คือ (กรมราชบัณฑิต ร.ศ. 130 : 9-21)

1. หนังสือและภาษา มีเรียนวิชาภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
2. หมวดความรู้โลก มีเรียนวิชาภูมิศาสตร์และพงศาวดาร
3. หมวดการศึกษาคำนวณ มีเรียนวิชาเลข การคำนวณเนื้อที่และ

พิชคณิต

4. หมวดวิทยา มีเรียนวิชาฟิสิกส์ อีกราทรี สรีรศาสตร์ และสุขวิทยา
5. หมวดศิลปะ มีเรียนวิชาการเขียนรูป การเขียนลายและการฝีมือ
6. หมวดจรรยา มีเรียนวิชาเรื่องความประพฤติ เรื่องกริยามารยาท

และเรื่องศาสนา

7. หมวดการทหาร ฝึกสอนวิชาชั้นนายหมวด มีเรียนวิชาการเข้าแถว การโลกโศนโจนทยาน หลักวิชาและวิชาลูกเสือ

8. วิชาครู มีเรียนวิชาหลักการศึกษ วิชาจัดโรงเรียน วิชาสอนและปกครองโรงเรียน วิชาฝึกหัดความคิดให้ชอบด้วยเหตุผล วิชาดัดแปลงนิสัยและการฝึกหัดสอน (ดังปรากฏอยู่ในภาคผนวก)

การเรียนการสอนวิชาพลศึกษาตามหลักสูตรฉบับนี้ ก็คงจะเป็นส่วนหนึ่งของวิชาหมวดการทหารเช่นเดียวกับหลักสูตรครูประถม ร.ศ. 128 (พ.ศ. 2452) นั่นเอง ทั้งนี้ก็เพราะว่าในหมวดการทหารมีการเรียนวิชาการเข้าแถว และการโลดโผนโจนทยาน อยู่ด้วย และมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิชาการทหาร ดังนี้

ก. การเข้าแถว การโลดโผนโจนทยานและหลักวิชาอย่างเดียวกันที่กำหนดไว้ในหลักสูตรครูมูล ซึ่งกิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตรครูมูลมีดังนี้

1. การเข้าแถว รู้หน้าที่ของลูกแถวตลอดถึงการแปรแถว เดินและท่าคัดกาย กับรู้หน้าที่ของนายหมู่ บังคับหมู่ได้ด้วย

2. การโลดโผนโจนทยาน หักวิ่ง หักกระโดด กับหัตถิมนาสติกส์ท่าง่าย ๆ ที่เรียกว่าท่าชั้นเดียว ให้ทำได้เองและหัดผู้อื่นได้ด้วย กับหัดเล่นการเล่นต่าง ๆ เช่นฟุตบอล ซึ่งเป็นการเล่นที่ทำให้ร่างกายแข็งแรง และทำให้ใจคอมั่นคง

3. หลักวิชาจริยวัตร คือความประพฤติส่วนตัวทั้งนอกแถวและในแถว ตลอดจนหน้าที่ของนายหมู่กับหลักของการฝึกหัด คือ ให้รู้เหตุผล คุณและโทษ ประโยชน์และใช้ประโยชน์ในการฝึกหัดทั้งสิ้นที่กล่าวแล้วในข้อ 1 และ 2

ข. วิชาลูกเสือ รู้วิชาลูกเสือสมควรแก่ชั้นนายหมวดสามารถบังคับและฝึกสอนหมวดลูกเสือได้

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า วิชาพลศึกษาตามหลักสูตรฉบับนี้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีร่างกายแข็งแรง มีอารมณ์หนักแน่นมั่นคง มีความประพฤติดี มีเหตุผล รู้คุณและโทษ มีระเบียบวินัย มีความสามัคคี ปฏิบัติตามคำสั่งได้อย่างเคร่งครัด มีความพร้อมเพรียงกันในหมู่คณะ นอกจากนี้แล้วก็ยังให้มีความรู้ความสามารถในการสอนวิชาพลศึกษาได้อีกด้วย ยิ่งไปกว่านี้หลักสูตรยังได้จัดให้มีการเรียนวิชาสุขวิทยาและวิชาสรีรศาสตร์ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับวิชาพลศึกษาอีกด้วย

1.4 หลักสูตรประโยคครูประถมสามัญชาย พ.ศ. 2472

เริ่มใช้ในปี พ.ศ. 2472 (กระทรวงธรรมการ 2472 : ก)

ภายหลังจากที่โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนฝึกหัดครู (วิทยาจารย์ 2456 :

323) และได้โอนมาเข้าสังกัดเป็นแผนกหนึ่งของโรงเรียนข้าราชการพลเรือนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อปี พ.ศ. 2456 ในแผนกครุศึกษาหรือแผนกครู ซึ่งภายหลังได้เปลี่ยนชื่อเป็น "จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2510 : 36-303) แต่ต่อมาในปี พ.ศ. 2461 ให้แยกเอานักเรียนฝึกหัดครูจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มามอบให้เป็นหน้าที่ของกรมศึกษาธิการตามเดิม กรมศึกษาธิการจึงได้เปิดสอนครูมูล และครูประถมที่โรงเรียนมัธยมวัดควรวนนิเวศ เรียกชื่อว่า "โรงเรียนฝึกหัดครูประกาศนียบัตรวัดควรวนนิเวศ" ส่วนครูมัธยมไปเปิดสอนที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย (กรมการฝึกหัดครู 2514 : 1-2) และต่อมาได้โอนการฝึกหัดครูมัธยมไปให้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นผู้จัดอีกครั้งหนึ่ง ตั้งแต่ พ.ศ. 2471 กระทรวงธรรมการจัดเฉพาะการฝึกหัดครูระดับประถมและต่ำกว่า (กรมการฝึกหัดครู 2517 : 18)

หลักสูตรประโยคครูประถมสามัญชายฉบับนี้ กำหนดเวลาเรียนไว้ 2 ปี และกำหนดให้เรียนวิชาต่าง ๆ 9 วิชา คือ (กระทรวงธรรมการ 2472 : 1-3)

1. วิชาภาษาไทย
2. วิชาภาษาต่างประเทศ
3. วิชาคำนวณ
4. วิชาประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์
5. วิชาวิทยาศาสตร์
6. วิชาวาดเขียน
7. วิชาครู
8. วิชาพลศึกษา
9. วิชาจรยา (ดังปรากฏอยู่ในภาคผนวก) วิชาพลศึกษาตามหลักสูตรฉบับนี้ กำหนดหลักสูตรและการเรียนการสอนไว้ดังนี้คือ

1. อย่างเดียวกับหลักสูตรมัธยมตอนปลาย
2. ให้สามารถไปสอนกายบริหารและคัดคนส่วนห้อยโหนท่าง่าย ๆ ได้
3. ให้รู้จักอบรมและฝึกหัดวิชาลูกเสือในโรงเรียน สำหรับหลักสูตรชั้นมัธยมตอนปลายที่สามารถค้นหาได้ คือหลักสูตรมัธยมปลาย พ.ศ. 2471 มีหลักสูตรวิชาพลศึกษา ดังนี้ (กระทรวงธรรมการ 2471 : 23)

- ก. วิชาลูกเสือโทและเอก
- ข. กายบริหารหรือคัดคนจนจบวิธี
- ค. คัดคนส่วนห้อยโหนท่าง่าย ๆ ที่จะทำให้ร่างกายแข็งแรง
- ง. ให้เล่นกีฬาต่าง ๆ ให้มากตามแต่จะทำได้

วิชาพลศึกษาตามที่ได้กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่าหลักสูตรได้เน้นกิจกรรม ภายบริหาร การคัดคนส่วนห้อยโหน และให้เล่นกีฬาต่าง ๆ ให้มากที่สุดที่จะทำได้ โดยมี ความมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้มีความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมพลศึกษาต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อจะได้นำไปสอนนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ก็คงจะให้มีการเปรียบเทียบวินัย มีความพร้อมเพรียง มีความสามัคคีในหมู่คณะ อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมในด้านการออกกำลังกาย เพื่อให้ร่างกายมีความแข็งแรง และมีบุคลิกลักษณะที่ดีอีกด้วย

2. หลักสูตรครุมัธยม ระหว่าง พ.ศ. 2448-2454

2.1 หลักสูตรสำหรับโรงเรียนอาจารย์ชั้นมัธยม ร.ศ. 124 (พ.ศ. 2448)

เริ่มใช้เมื่อปี พ.ศ. 2448 ที่โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์เทพศิรินทร์ โดยรับนักเรียนที่สำเร็จประกาศนียบัตรอาจารย์ชั้นประถมแล้วกับนักเรียนที่สำเร็จชั้นมัธยมสามัญ (กรมศึกษาธิการ 2451 : 29) เมื่อเรียนสำเร็จแล้วจะได้รับประกาศนียบัตรครุมัธยม และมีสิทธิใช้อักษรย่อ ป.ม. ต่อท้ายชื่อ (จรรยา มิลินทร์ 2523 : 148-149) ถ้าเข้ารับราชการ ครูก็จะได้รับเงินเดือนเดือนละ 65 บาท ถ้าทำคดีได้เพิ่มปีละ 5 บาท จนถึงขั้นสูงสุดในชั้นนี้ 80 บาท (วิทยากร ร.ศ. 122 : 82-87) นักเรียนฝึกหัดครูที่ได้รับประกาศนียบัตรครุ มัธยมคนแรก คือ นายทองคำ รับประกาศนียบัตรเมื่อวันที่ 9 สิงหาคม ร.ศ. 126 หรือ พ.ศ. 2450 (กรมศึกษาธิการ ร.ศ. 128 : 75) หลักสูตรฉบับนี้กำหนดเวลาเรียนไว้ 2 ปี และกำหนดให้เรียนวิชาต่าง ๆ 13 วิชา คือ (จรรยา มิลินทร์ 2523 : 105-113)

1. ให้มีความรู้ในหนังสือ
2. วิทยากร มีเรียนวิชาหลักการศึกษา การโรงเรียน การจัด สถานที่โรงเรียน การฝึกหัดสอน ตรรกวิทยา และอภิปรัชญา
3. วิชาหนังสือไทย มีเรียนวิชาอ่านคัด เขียนและแปล
4. ภาษาไทย มีเรียนวิชาไวยากรณ์ แต่งและย่อ
5. ภาษาอังกฤษ มีเรียนวิชาอ่าน คัด เขียนและแปล
6. คำนวณวิธี มีเรียนวิชาเลข เมนส์เรชั่น พีชคณิต และยี่อเมตรี

7. ภูมิศาสตร์และพงศาวดาร มีเรียนวิชาประเทศสยามโดยพิสดาร ประเทศที่ใกล้เคียง ภูมิศาสตร์สากล และ ฯลฯ เป็นต้น
8. วิทยาศาสตร์ มีเรียนวิชาฟิสิกส์เคมีและชีววิทยา
9. ศิลป มีเรียนวิชาฟรีแฮนด์ เขียนกระดานดำ และยี่ออเมตริกส์
10. บรรเลง
11. กายบริหาร หัตถะเบี่ยงแถว คัดกาย กับเล่นยิมนาสติกส์
12. สماعมบริหาร
13. ความรู้ราชการ (ตั้งปรากฏอยู่ในภาคผนวก)

การเรียนการสอนวิชากายบริหาร หัตถะเบี่ยงแถว คัดกาย กับเล่นยิมนาสติกส์ ในหลักสูตรฉบับนี้ก็คงจะเป็นส่วนหนึ่งของวิชาพลศึกษานั้นเอง ทั้งนี้ก็เพราะว่ากิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ คงจะมีความมุ่งหมายที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถสอนวิชาพลศึกษาในโรงเรียนได้ เช่นเดียวกับหลักสูตรโรงเรียนอาจารย์สำหรับอาจารย์ชั้นประถมศึกษาที่ไต่ใช้ในโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ มาจนกระทั่งภายหลังจากที่ไต่ย้ายโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ไปตั้งที่ตึกแหม่นนฤมิตรในวัดเทพศิรินทราวาส เมื่อปี พ.ศ. 2445 แล้ว (บำรุงกลัดเจริญ 2506 : 29) ก็ได้ประกาศใช้หลักสูตรสำหรับโรงเรียนอาจารย์ชั้นมัธยมขึ้นมาอีกหลักสูตรหนึ่ง เมื่อวันที่ 1 กันยายน ร.ศ. 124 หรือ พ.ศ. 2448 (จรรยา มิลินทร์ 2523 : 149) ดังนั้นจึงอาจสันนิษฐานว่า การเรียนการสอนวิชาพลศึกษาในโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์เทพศิรินทร์ในระยะแรก ๆ ที่ผลิตครูมัธยมนั้น ก็คงจะเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการสอนเช่นเดียวกัน

2.2 หลักสูตรวิสามัญศึกษา (หลักสูตรครูมัธยม) ร.ศ. 130 (พ.ศ. 2454)

หลักสูตรครูมัธยมฉบับนี้ ได้เริ่มใช้เมื่อปี พ.ศ. 2454 พร้อมกับหลักสูตรครูประถม ร.ศ. 130 เพราะว่าเป็นหลักสูตรที่กรมราชบัณฑิตได้รวบรวมเอาไว้ในหลักสูตรวิสามัญเช่นเดียวกัน ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว โดยมีความมุ่งหมายเพื่อผลิตครูประจำวิชา และกำหนดวิชาให้เรียนดังนี้ (กรมราชบัณฑิต ร.ศ. 130 : 19-21)

1. วิชาบังคับ ให้เรียน 3 วิชา มีวิชาจรรยา ภาษาไทย และ วิชาครู

2. วิชาเลือก ให้เลือกเรียน 4 วิชา มีวิชาต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความถนัด จำนวน 20 วิชา คือ 1. ภาษาอังกฤษ 2. ภาษาฝรั่งเศส 3. เคมีสตรี 4. บอทานี 5. ฟิสิกส์ 6. ฟิสิกส์ (เฉพาะแม่เหล็กกับไฟฟ้า) 7. เมแกนิกส์ 8. ภูมิวิทยากับโลหะวิทยา 9. ปราณวิทยา 10. ปอลิติกส์ อีคอนอมี่ 11. วิชาเพาะปลูก 12. วิชาค้าขาย 13. พืชคณิต 14. เบลนย้ออเมริกา 15. ตรีโกณมิติ 16. พงศาวดารสยามกับพงศาวดารโลก 17. สังคีต 18. การทหารชั้นนายกอง 19. ยิมนาสติกส์ 20. วาดเขียน วิชาเลือก ตามที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ มีข้อยกเว้นว่าถ้าผู้เรียนเลือกเรียนวิชาภาษาอังกฤษหรือวิชาภาษา ฝรั่งเศสวิชาใดวิชาหนึ่ง ก็ให้นับว่ามีค่าเท่ากับเป็นการเลือกเรียนวิชาอื่น ๆ 2 วิชา เพราะฉะนั้นถ้าเลือกเรียน 2 วิชานี้ก็ไม่ต้องเลือกเรียนวิชาอื่น ๆ อีก แต่ถ้าเลือกเรียนเพียงวิชา เดียว ไม่ว่าจะป็นวิชาภาษาอังกฤษหรือภาษาฝรั่งเศสก็ตาม ก็จะต้องเลือกเรียนวิชาอื่น ๆ ที่เหลืออีก 2 วิชา จึงจะนับว่าครบ 4 วิชา ตามที่กำหนดไว้ (ดังปรากฏอยู่ในภาคผนวก) ต่อมาได้มีการประกาศเพิ่มเติมวิชาเลือกเพิ่มขึ้นอีก 3 วิชา คือ 1. ญูทิสู 2. สุขวิทยา 3. พุศบอล (จรรยา มิลินทร์ 2523 : 31)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าวิชาพลศึกษาตามหลักสูตรฉบับนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนที่มีความถนัด มีความสนใจ และมีทักษะในวิชาพลศึกษาได้เลือกเรียน จนกระทั่งมีความรู้ความสามารถที่จะออกไปเป็นครูประจำวิชาสอนวิชาพลศึกษาในโรงเรียนระดับมัธยมได้ อย่างมีประสิทธิภาพ และนอกจากนี้แล้วก็คงจะมีความมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ ในกฎกติกาการเล่น ซึ่งรวมทั้งมีความสามารถตัดสินกีฬาได้อีกด้วย อีกทั้งหลักสูตรนี้ก็ยังสามารถจัดให้มีวิชาสุขวิทยาไว้เป็นวิชาเลือก เช่นเดียวกันกับวิชาพลศึกษาด้วย

3. หลักสูตรครุมูล ระหว่าง พ.ศ. 2453-2477

3.1 หลักสูตรประโยคครุมูล ร.ศ. 129 (พ.ศ. 2453)

หลักสูตรครุมูลฉบับนี้ได้เริ่มใช้ในปี พ.ศ. 2453 ในโรงเรียนฝึกหัด

อาจารย์ฝั่งตะวันตก ทั้งที่ความจริงการผลิตรายการมีมาก่อนแล้ว โดยให้เรียนตามหลักสูตรครู
 ประถม ร.ศ. 128 (พ.ศ. 2452) ทรัพยากรใช้เกณฑ์การตัดสินตามคะแนนที่ได้จากการ
 สอบไล่ของหลักสูตร กล่าวคือ ถ้าสอบไล่ประโยคครูประถมได้คะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้
 ก็ให้ได้ประกาศนียบัตรครูมูล (กรมศึกษาธิการ ร.ศ. 128 : 1-79) ต่อมาให้แยกการ
 สอบไล่เป็นสองชั้น คือ การสอบไล่ชั้นปีที่หนึ่ง ให้เป็นการสอบไล่ประโยคครูมูล และการ
 สอบไล่ชั้นปีที่สอง ให้เป็นการสอบไล่ประโยคครูประถม (วิทยากร 2453 : 234) ผู้ที่
 ได้ประกาศนียบัตรครูมูล (ป.) แล้วถ้าเข้ารับราชการครู จะได้รับเงินเดือนเดือนละ 30 บาท
 ทำได้เพิ่มปีละ 5 บาท จนถึงขั้นสูงสุดในชั้นนี้ 40 บาท (วิทยากร ร.ศ. 122 : 82-87)

หลักสูตรประโยคครูมูล ร.ศ. 129 (พ.ศ. 2453) นี้ ได้แบ่งออก
 เป็น 2 หลักสูตร คือ หลักสูตรประโยคครูมูลสำหรับผู้ชาย และหลักสูตรประโยคครูมูลสำหรับผู้
 หญิง โดยกำหนดให้เรียนวิชาต่าง ๆ ดังนี้ (วิทยากร ร.ศ. 127-129 : 777-784)

ก. หลักสูตรประโยคครูมูลสำหรับผู้ชาย กำหนดให้เรียนวิชาต่าง ๆ

9 หมวด คือ

1. หมวดหนังสือและภาษา มีเรียนวิชาภาษาไทย การอ่าน
 การเขียน การแต่ง และไวยากรณ์

2. หมวดความรู้โลก มีเรียนวิชาภูมิศาสตร์ และการบ้าน
 เมืองไทย

3. หมวดกติกาคำนวณ มีเรียนวิชาเลข และแมนสุเรชั่น

4. หมวดวิทยา มีเรียนวิชาฟิสิกส์ ออกราทิ สรีรศาสตร์และ
 สุขวิทยา และวิชาความรู้เรื่องต้นไม้และการเพาะปลูก

5. หมวดศิลปะ มีเรียนวิชาฟรีแฮนส์ มอเดล และคัลลาย

6. หมวดจรรยา มีเรียนวิชาเรื่องความประพฤติ และเรื่อง
 กิริยามารยาท

7. หมวดกายบริหาร มีเรียนวิชาการเข้าแถว หักระเบียบการ
 เข้าแถว เดินแถวและแปรแถว และวิชาการโลกโศนโจนทยาน

8. หมวกวิชาการ มีเรียนวิชาวิธีจัดโรงเรียน วิธีสอนและ
ปกครองโรงเรียน และฝึกหัดสอน

9. วิชาเลือก ให้เลือกสอนเพียงวิชาเดียวหรือทั้งสองวิชา คือ
วิชาภาษาอังกฤษ และวิชาพีชคณิตกับยี่อเมตรี

ข. หลักสูตรประโยคครูมูลสำหรับผู้หญิง กำหนดให้เรียนวิชาต่าง ๆ
ในหมวดวิชาครูตามหลักสูตรประโยคครูมูลสำหรับผู้ชาย และกำหนดให้เรียนวิชาต่าง ๆ ตาม
หลักสูตรมัธยมสามัญสำหรับสตรี ซึ่งไม่สามารถจะค้นหาหลักฐานได้ (ดังปรากฏอยู่ในภาค
ผนวก)

การเรียนการสอนวิชาหมวดกายบริหารตามหลักสูตรฉบับนี้ ก็คงจะเป็น
กิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพลศึกษานั้นเอง ทั้งนี้ก็เพราะว่าในหมวดกายบริหารมีการเรียน
วิชาการเข้าแถว และวิชาการโลกโค่นโจนหยานอยู่ด้วย และมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิชาหมวด
กายบริหารเช่นเดียวกับหลักสูตรครูประถม ร.ศ. 128 (พ.ศ. 2452) อีกด้วย ดังนั้นวิชา
พลศึกษาในหลักสูตรฉบับนี้ จึงมีความมุ่งหมายเหมือนกับวิชาพลศึกษาในหลักสูตรครูประถม
ดังกล่าวอีกเช่นกัน คือเพื่อให้มีร่างกายแข็งแรง มีสุขภาพดีและสามารถสอนวิชาพลศึกษาได้

3.2 หลักสูตรวิสามัญศึกษา (หลักสูตรครูมูล) ร.ศ. 130 (พ.ศ. 2454)

เริ่มใช้ในปี พ.ศ. 2454 พร้อมกับหลักสูตรครูประถมและหลักสูตรครู
มัธยม ร.ศ. 130 เพราะว่าเป็นหลักสูตรที่กรมราชบัณฑิตได้รวบรวมเข้าไปในหลักสูตรวิสามัญ
ศึกษา เช่นเดียวกัน ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว โดยกำหนดให้เรียนรายวิชาต่าง ๆ ใน 9 หมวด
คือ (กรมราชบัณฑิต ร.ศ. 130 : 1-8)

1. หมวดหนังสือและภาษา มีเรียนวิชาภาษาไทย การอ่าน
การเขียน การแต่ง และไวยากรณ์
2. หมวดความรู้โลก มีเรียนวิชาภูมิศาสตร์ และพงศาวดาร
3. หมวดคิคคำนวณ มีเรียนวิชาเลข และเมตเรชั่น
4. หมวดวิทยา มีเรียนวิชาฟิสิกส์กราฟิ์ สรีรศาสตร์และสุขวิทยา
และวิชาเพาะปลูกหรือวิชาค้าขาย

5. หมวดศิลป์ มีเรียนวิชาวาดเขียน และการฝีมือ
6. หมวดจรรยา มีเรียนวิชาเรื่องความประพฤติและเรื่องกิริยามารยาท
7. หมวดการทหาร ฝึกสอนวิชาชั้นนายหมู่ มีเรียนวิชาการเข้าแถว การโลดโผนโจนทยาน หลักวิชาจรรยาวัตร และวิชาลูกเสือ
8. หมวดวิชาครู มีเรียนวิชาวิธีจัดโรงเรียน วิธีสอนและปกครองโรงเรียน และฝึกหัดสอน
9. วิชาเลือก ให้เลือกสอนวิชาเดียวหรือทั้งสองวิชา คือ วิชาภาษาอังกฤษ และวิชาฟิสิกส์กับยี่อเมตร (ตั้งปรากฏอยู่ในภาคผนวก)

การเรียนการสอนวิชาพลศึกษา ตามหลักสูตรฉบับนี้ ก็คงจะเป็นส่วนหนึ่งของวิชาหมวดการทหารนั่นเอง ทั้งนี้ก็เพราะว่าในหมวดการทหารมีการเรียนวิชาการเข้าแถว การโลดโผนโจนทยาน และหลักวิชาจรรยาวัตรอยู่ด้วย และมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิชาหมวดการทหารเช่นเดียวกับหลักสูตรครูประถม ร.ศ. 130 (พ.ศ. 2454) อีกด้วย ดังนั้นวิชาพลศึกษาในหลักสูตรฉบับนี้จึงมีความมุ่งหมายเหมือนกับวิชาพลศึกษาในหลักสูตรดังกล่าวอีกเช่นกัน คือเพื่อให้ร่างกายแข็งแรงมีสุขภาพดี และสามารถสอนวิชาพลศึกษาได้

3.3 หลักสูตรประโยคครูมูล พ.ศ. 2468

หลักสูตรฉบับนี้ได้เริ่มใช้เมื่อปี พ.ศ. 2468 ในโรงเรียนฝึกหัดครูมูลที่ได้ตั้งขึ้นตามมณฑลต่าง ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ 2468 : 1) เพราะเนื่องจากว่าได้มีการประกาศใช้ "พระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2463" เมื่อวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2464 (อมรชัย ตันติเมธ 2522 : 37) จึงทำให้การศึกษาในหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2464 ได้กำหนดวิชาที่พอไว้ด้วย คือ วิชาพลศึกษา ดังนั้นหลักสูตรครูมูลก็ต้องเน้นวิชาพลศึกษาเช่นเดียวกัน (กรมการฝึกหัดครู 2517 : 80-94) โดยได้กำหนดระเบียบการโรงเรียนฝึกหัดครูมูลและหลักสูตรประโยคครูมูล พ.ศ. 2468 ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ 2468 : 1-18)

ระเบียบการโรงเรียนฝึกหัดครูมูล รับนักเรียนที่สอบไล่ได้เทียบชั้นไม่ต่ำกว่ามัธยมปีที่ 3 และอายุไม่ต่ำกว่า 16 ปีเต็ม มีร่างกายแข็งแรง เวลาเรียนตามหลักสูตรกำหนดไว้ 2 ปี เมื่อสอบไล่ได้แล้วก็จะได้รับประกาศนียบัตรครูมูล

หลักสูตรประโยคครูมูล พ.ศ. 2468 มีความมุ่งหมายเพื่อผลิตครูมูล
ในมณฑลหัวเมือง โดยเน้นการเรียนทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติวิชาการศึกษาเป็นพิเศษ โดยกำหนด
รายวิชาเรียนไว้ 10 หมวด ดังนี้

1. หมวดจรรยา มีเรียนวิชาความประพฤติและกิริยามารยาท
2. หมวดหนังสือและภาษา มีเรียนวิชาภาษาไทย การอ่าน
การเขียน การแต่ง และไวยากรณ์
3. คำนวณ มีเรียนวิชาเลข และเมตเรอซ
4. ภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ มีเรียนวิชาภูมิศาสตร์ประเทศสยาม
โดยละเอียด ภูมิศาสตร์โลกโดยสังเขป ภูมิศาสตร์ฟิสิกส์ ประวัติย่อของชาติไทย และ
ระเบียบการปกครองบ้านเมืองไทยในปัจจุบันอย่างสังเขป
5. สรีรศาสตร์และสุขวิทยา
6. วาดเขียน
7. วิชาลูกเสือ
8. หมวดวิชาครู มีเรียนวิชาวิธีจัดการโรงเรียน วิธีสอนและปกครอง
โรงเรียน การฝึกหัดสอน และหลักการสอนวิชาเพาะปลูก
9. หมวดวิชาการศึกษา มีเรียนวิชาการศึกษา 1 กสิกรรม 2 และ
กสิกรรม 3
10. พระราชบัญญัติและกฎข้อบังคับ (ดังปรากฏอยู่ในภาคผนวก)
การเรียนการสอนวิชาพลศึกษาตามหลักสูตรฉบับนี้ ก็คงจะเป็นส่วนหนึ่ง
ของวิชาลูกเสือนั่นเอง เพราะว่าวิชาลูกเสือในสมัยนี้กำหนดให้เรียน "หลักวิชาลูกเสือ กับให้
รู้จักวิธีฝึกฝนเป็นหมู่เป็นกอง" ซึ่งอาจสันนิษฐานได้ว่าการฝึกฝนเป็นหมู่เป็นกองนี้เป็นการฝึก
กิจกรรมการเข้าแถว หักระเบียบแถว เดินแถว และแปรแถว เช่นเดียวกับการเรียนการ
สอนวิชาพลศึกษาในหลักสูตรการฝึกหัดครูประเภทต่าง ๆ ที่มีกิจกรรมเหล่านี้อยู่ด้วย อีกทั้ง
การที่หลักสูตรฉบับนี้จัดให้เรียนวิชาลูกเสือด้วยนั้น ก็อาจจะเป็นเพราะว่ามีความต้องการที่จะ

เผยแพร่กิจการลูกเสือให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยให้ขยายออกไปสู่ชนบทด้วย จึงจำเป็นที่ผู้เรียนจะต้องรู้จักวิธีฝึกฝนลูกเสือเป็นหมู่เป็นกอง เพื่อที่อาจจะได้นำไปสอนลูกเสือได้ ดังนั้นกิจกรรมพลศึกษาที่เป็นส่วนหนึ่งของวิชาลูกเสือ ก็คงจะมีความมุ่งหมายให้ผู้เรียนสอนได้เช่นเดียวกัน และนอกจากนี้หลักสูตรก็ยังได้จัดให้เรียนวิชาสรีรศาสตร์และวิชาสุขวิทยา ซึ่งมีความสัมพันธ์กับวิชาพลศึกษาอีกด้วย

3.4 หลักสูตรประโยคครูมูล พ.ศ. 2477

หลักสูตรครูมูลฉบับนี้เริ่มใช้เมื่อปี พ.ศ. 2477 ในโรงเรียนฝึกหัดครูที่ตั้งขึ้นตามจังหวัดต่าง ๆ ทั้งนี้ก็เพราะว่ารัฐบาลมีความประสงค์ที่จะให้ราษฎรทั้งชายและหญิงได้ศึกษาเล่าเรียนทั้งวิชาสามัญและวิชาวิสามัญ จึงทำให้หลักสูตรประโยคครูมูล พ.ศ. 2477 มีความมุ่งหมายเพื่อผลิตครูให้มีความสามารถสอนได้ทั้งวิชาสามัญและวิชาวิสามัญด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อผลิตครูให้ตรงกับความต้องการของท้องถิ่น และได้กำหนดให้เรียนวิชาต่าง ๆ ไว้ใน 2 หมวด คือ (กระทรวงธรรมการ 2477 : 1-59)

1. หมวดวิชาสามัญ มีเรียนวิชาจรรยา ภาษาไทย เลขคณิต ภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ สุขวิทยา วิทยาศาสตร์ วาดเขียน การฝีมือ วิชาครู และพลศึกษา วิชาลูกเสือและอนุสภากาชาด.

2. หมวดวิชาวิสามัญ เป็นวิชาเลือกเรียน แต่การสอนวิชาเลือกต้องขึ้นอยู่กับความต้องการที่จะให้ไปสอนนักเรียนในท้องถิ่นนั้น และขึ้นอยู่กับความสามารถของโรงเรียนที่จะจัดสอนได้ มีวิชาเลือกดังนี้ วิชาจักสาน วิชาพานิชยกรรม วิชาเกษตรกรรม วิชาช่างไม้ วิชาการเรียน และอื่น ๆ เป็นต้น (ดังปรากฏอยู่ในภาคผนวก) วิชาพลศึกษาตามหลักสูตรฉบับนี้กำหนดหลักสูตรและการเรียนการสอนดังนี้

1. วิชาคัดคน มีรายการที่ต้องสอนคือ

1.1 ให้รู้จักคัดคนในท่าที่นักเรียนจำนวนมาก ๆ สามารถทำได้พร้อมกัน และให้ได้ประโยชน์ทางบริหารศีรษะ บริหารแขน หักทรงตัวและบริหารลำตัว

1.2 ให้รู้จักคัดคนเข้าที่มีเครื่องประกอบบ้าง

1.3 ให้รู้วิธีเดิน วิ่งกระโดด และวิธีหายใจให้ถูกต้อง

2. วิชาการเล่นต่าง ๆ มีรายการที่ห้องสอนคือ

2.1 ให้อู้จ้กวิธีเล่นเกมต่าง ๆ

2.2 ให้อู้จ้กรวมกำล้ง (Team work)

2.3 ให้อู้จ้กหุ่นเคยต่อการศึกษา การเล่นกรีฑาของ
กระทรวงธรรมการ และเกมง่าย ๆ ทั้งพวกและเคี่ยว

2.4 ให้อู้จ้กวิธีปกครองเป็นหมู่และคณะ โดยแบ่งเป็นพวก ๆ
เพื่อให้เกิดไหวพริบและความพร้อมเพรียง และให้อู้จ้กการเป็นนักกีฬา ให้อู้จ้กหน้าที่ที่จะเป็น
ผู้ควบคุมผู้อื่น และเป็นผู้อยู่ในความควบคุมบังคับบัญชาผู้อื่น

3. วิชาลูกเสือหรืออนุสภากาชาด ให้อสอนวิชาลูกเสือเอกโทให้
(ชาย) หรือวิชาอนุสมาชิกเอกโท (ชายหรือหญิง)

วิชาพลศึกษาตามที่ได้กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่ามีอุมงหมายเพื่อให้อ
ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในกิจกรรมค้ดคน ทั้งทำมือเปล่าและทำที่มีเครื่องมือประกอบ
ให้อู้จ้กวิธีเดิน วิ่ง กระโดด และวิธีหายใจให้ถูกต้อง ให้อู้จ้กวิธีเล่นเกมต่าง ๆ กีฬา
กรีฑา และให้อู้จ้กการเป็นนักกีฬา เป็นต้น ทั้งนี้ก็คงจะให้อผู้เรียนมีสมรรถภาพในการสอน
ให้ออย่างมีประสิทธิภavnันเอง และนอกจากนี้ก็ยังให้อผู้เรียนได้รับการบริหารร่างกายในด้าน
ศีรษะ แขนขา ลำตัว และห้คการทรงตัว เพื่อให้อร่างกายเกิดการพัฒนาย่างได้ส้คส่วน
สวยงาม มีบุคลิกลักษณะที่ดี และมีสุขภาพที่ดีด้วย ยิ่งไปกว่วานันแล้วหลักสูตรฉบับนี้ก็ยังให้อจัด
ให้อเรียนวิชาเสรีวิทยาและวิชาสุขวิทยา ซึ่งเป็นวิชาที่มีความสัมพันธ์กับวิชาพลศึกษาอีกด้วย

นอกจากนี้แล้วก็ยังมีหลักสูตรการฝึกห้คครูประเภทอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้าย
กับหลักสูตรประโยคครูมูล ซึ่งไม่สามารถค้นหาหลักฐานได้ ก็อหลักสูตรครูมณฑล หลักสูตร
ประโยคครูประชาบาล (ป.บ.) และหลักสูตรประโยคฝึกห้คครูประกาศนียบัตรจังหวัด (ว.)

สรุปผลการวิเคราะห์

โดยสรุปแล้ว หลักสูตรและการเรียนการสอนวิชาพลศึกษาในหลักสูตรการฝึกห้คครู
ระยะตั้งโรงเรียนฝึกห้คอาจารย์ระหว่าง พ.ศ. 2435-2482 มีหลักสูตรโรงเรียนอาจารย์

สำหรับอาจารย์ชั้นประถม หลักสูตรสำหรับโรงเรียนอาจารย์ชั้นมัธยม ร.ศ. 124 (พ.ศ. 2448) หลักสูตรครูประถม ร.ศ. 128 (พ.ศ. 2452) หลักสูตรประโยคครูมูล ร.ศ. 129 (พ.ศ. 2453) หลักสูตรวิสามัญศึกษา (หลักสูตรครูมูล, ประถม, มัธยม) ร.ศ. 130 (พ.ศ. 2454) หลักสูตรประโยคครูมูล พ.ศ. 2468 หลักสูตรประโยคครูประถมสามัญชาย พ.ศ. 2472 หลักสูตรประโยคครูมูล พ.ศ. 2477 ซึ่งแต่ละหลักสูตรเหล่านี้ก็ได้จัดให้มีวิชาพลศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรทั้งสิ้น โดยมีความมุ่งหมายของวิชาพลศึกษาในแต่ละหลักสูตรดังกล่าวแล้วมุ่งเพื่อให้ผู้เรียนมีร่างกายแข็งแรง มีสุขภาพดี หรือทั้งมุ่งให้ผู้เรียนมีร่างกายแข็งแรง มีสุขภาพดีและสามารถสอนวิชาพลศึกษาได้ด้วย วิชาพลศึกษานี้อาจจะเรียกชื่อแตกต่างกันไปเช่นบางหลักสูตรเรียกว่ากายกรรม กายบริหาร การเข้าแถว คัดกาย การโลดโผน โจนทยาน ยิมนาสติกส์ ญูนิตสู ฟุตบอล หรือวิชาพลศึกษา บางหลักสูตรถือเป็นส่วนหนึ่งของวิชาวิทยา วิชาการทหาร หรือวิชาลูกเสือ และกิจกรรมพลศึกษาที่สอนในหลักสูตรเหล่านี้ มีกิจกรรมที่สำคัญคือ กายกรรม คัดกาย การบริหาร การเข้าแถว เดินแถวและแปรแถว การโลดโผน โจนทยาน หักวิ่งหักกระโดด การเล่นต่าง ๆ คัดคนส่วนห้อยโหน ยิมนาสติกส์ ญูนิตสู ฟุตบอล คิสทิลิป และหลักวิชาจรรยาวัตร ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 ตารางสรุปผลการวิเคราะห์หลักสูตรแต่ละประเภทที่ได้รับความมุ่งหมายของวิชาพลศึกษาและประเภทของกิจกรรมระยะตั้งโรงเรียน
ฝึกหัดอาจารย์ ระหว่าง พ.ศ. 2435-2482

ความมุ่งหมายเพื่อให้ร่างกายแข็งแรงมีสุขภาพดี		ความมุ่งหมายเพื่อให้สามารถสอนวิชาพลศึกษาได้		ความมุ่งหมายเพื่อให้ร่างกายแข็งแรง มีสุขภาพดี และสามารถสอนวิชาพลศึกษาได้	
หลักสูตรการฝึกหัดครู	กิจกรรมการเรียนการสอน	หลักสูตรการฝึกหัดครู	กิจกรรมการเรียนการสอน	หลักสูตรการฝึกหัดครู	กิจกรรมการเรียนการสอน
		1. หลักสูตรโรงเรียน อาจารย์สำหรับ อาจารย์ชั้นประถม 2. หลักสูตรสำหรับ โรงเรียนอาจารย์ ชั้นมัธยม ร.ศ. 124 (พ.ศ. 2448) 3. หลักสูตรวิ ศึกษา (หลักสูตรครู มัธยม) ร.ศ. 130 (พ.ศ. 2454)	- วิชาวิทยา - กายกรรม - กายบริหาร หัดระเบียบ แถว คัดกายกับเล่น ยิมนาสติกส์ - ยิมนาสติกส์ ญูญิตสู ฟุตบอล และวิชาการ ทหารชั้นนายกอง	1. หลักสูตรครูประถม ร.ศ. 128 (พ.ศ. 2452)	- การทหาร - การเข้าแถว หัดระเบียบการเข้าแถว เดินแถวและแปรแถว คิสทึปลิน คัดกาย การโลคโชนโจนทยาน หัดวิ่งหัดกระโดด การเล่นต่าง ๆ และ หัดยิมนาสติกส์

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ความมุ่งหมายเพื่อให้ร่างกายแข็งแรง มีสุขภาพดี		ความมุ่งหมายเพื่อให้สามารถสอนวิชาพลศึกษาได้		ความมุ่งหมายเพื่อให้ร่างกายแข็งแรง มีสุขภาพดี และสามารถสอนวิชาพลศึกษาได้	
หลักสูตรการฝึกหัดครู	กิจกรรมการเรียนการสอน	หลักสูตรการฝึกหัดครู	กิจกรรมการเรียนการสอน	หลักสูตรการฝึกหัดครู	กิจกรรมการเรียนการสอน
		4. หลักสูตรประโยค ครูมูล พ.ศ. 2468	- หลักสูตรนี้ไม่ได้กำหนด วิชาพลศึกษาไว้ แต่ คาดว่าเป็นส่วนหนึ่ง ของวิชาลูกเสือใน หลักสูตร	2. หลักสูตรประโยค ครูมูล ร.ศ. 129 (พ.ศ. 2453) 3. หลักสูตรวิสามัญ ศึกษา (หลักสูตรครูมูล) ร.ศ. 130 (พ.ศ. 2454)	- หมวดกายบริหาร (มีกิจกรรมเช่นเดียวกับ หลักสูตรครูประถม ร.ศ. 128 (พ.ศ. 2452) ทุกประการ - หมวดการทหาร ฝึกสอน วิชาชั้นนายหมู่ คือ การเข้าแถว ฝึกเดิน แปรแถว และทำคัตคาย การโลกโผนโจนทยาน หัดวิ่ง หัดกระโดด หัดยิมนาสติกส์ และ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ความมุ่งหมายเพื่อให้ร่างกายแข็งแรง มีสุขภาพดี		ความมุ่งหมายเพื่อให้สามารถสอนวิชาพลศึกษาได้		ความมุ่งหมายเพื่อให้ร่างกายแข็งแรง มีสุขภาพดี และสามารถสอนวิชาพลศึกษาได้	
หลักสูตรการฝึกหัดครู	กิจกรรมการเรียนการสอน	หลักสูตรการฝึกหัดครู	กิจกรรมการเรียนการสอน	หลักสูตรการฝึกหัดครู	กิจกรรมการเรียนการสอน
				4. หลักสูตรวิสามัญศึกษา (หลักสูตรครูประถม) ร.ศ. 130 (พ.ศ. 2454)	หัดการเล่นต่าง ๆ (เช่นฟุตบอล) หลักวิชาจรรยาวัตร และวิชาลูกเสือ - หมวดการทหาร ฝึกสอนวิชาชั้นนายหมวด คือ การเข้าแถว การโลกโศนโจนทยานและหลักวิชา (อย่างเดียวกับหลักสูตรครูมูล ที่กำหนดไว้สำหรับชั้นนายหมู่) และวิชาลูกเสือ

I 1029#4465

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ความมุ่งหมายเพื่อให้ร่างกายแข็งแรง มีสุขภาพดี		ความมุ่งหมายเพื่อให้สามารถสอนวิชาพลศึกษาได้		ความมุ่งหมายเพื่อให้ร่างกายแข็งแรง มีสุขภาพดี และสามารถสอนวิชาพลศึกษาได้	
หลักสูตรการฝึกหัดครู	กิจกรรมการเรียนการสอน	หลักสูตรการฝึกหัดครู	กิจกรรมการเรียนการสอน	หลักสูตรการฝึกหัดครู	กิจกรรมการเรียนการสอน
				5. หลักสูตรประโยคครู ประถมสามัญชาย พ.ศ. 2472	- พลศึกษา - กายบริหาร คัดคน ส่วนห้อยโหน การเล่น กีฬาต่าง ๆ และลูกเสือ
				6. หลักสูตรประโยคครู มวล พ.ศ. 2477	- วิชาพลศึกษา - คัดคน การเล่น ต่าง ๆ (เล่นเกม กีฬา และกรีฑา) และวิชา ลูกเสือหรืออนุสภากาชาด

จากตารางที่ 1 แสดงว่ามีหลักสูตรโรงเรียนอาจารย์สำหรับอาจารย์ชั้นประถมศึกษา หลักสูตรสำหรับโรงเรียนอาจารย์ชั้นมัธยม ร.ศ. 124 (พ.ศ. 2448) หลักสูตรครูประถม ร.ศ. 128 (พ.ศ. 2452) หลักสูตรประโยคครูมูล ร.ศ. 129 (พ.ศ. 2453) หลักสูตรวิสามัญศึกษา (หลักสูตรครูมูล ประถม มัธยม) ร.ศ. 130 (พ.ศ. 2454) หลักสูตรประโยคครูมูล พ.ศ. 2468 หลักสูตรประโยคครูประถมสามัญชาย พ.ศ. 2472 และหลักสูตรประโยคครูมูล พ.ศ. 2477 ซึ่งแต่ละหลักสูตรเหล่านี้ก็ได้จัดให้มีวิชาพลศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรทั้งสิ้น และวิชาพลศึกษานี้อาจจะเรียกชื่อแตกต่างกันไปเช่น บางหลักสูตรเรียกว่ากายกรรม กายบริหาร การเข้าแถว คัดกาย การโลดโผนโจนทยาน ยิมนาสติกส์ ญูญิตสู ฟุตบอล หรือวิชาพลศึกษา บางหลักสูตรถือเป็นส่วนหนึ่งของวิชาวิทยา วิชาการทหาร หรือวิชาลูกเสือ ความมุ่งหมายของวิชาพลศึกษาในแต่ละหลักสูตรดังกล่าวแล้ว มุ่งเพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถสอนวิชาพลศึกษาได้ มี 4 หลักสูตร คือ หลักสูตรโรงเรียนอาจารย์สำหรับอาจารย์ชั้นประถมศึกษา หลักสูตรสำหรับโรงเรียนอาจารย์ชั้นมัธยม ร.ศ. 124 (พ.ศ. 2448) หลักสูตรวิสามัญศึกษา (หลักสูตรครูมัธยม) ร.ศ. 130 (พ.ศ. 2454) และหลักสูตรประโยคครูมูล พ.ศ. 2468 นอกนั้นมุ่งให้ผู้เรียนมีร่างกายแข็งแรง มีสุขภาพดี และสามารถสอนวิชาพลศึกษาได้ด้วย กิจกรรมพลศึกษาที่สอนในหลักสูตรเหล่านี้ มีกิจกรรมที่สำคัญ คือ กายกรรม คัดคน กายบริหาร การเข้าแถว หักกระเบียบแถว เดินแถวและแปรแถว การโลดโผนโจนทยาน หักวิ่งหักกระโดด การเล่นต่าง ๆ คัดคนส่วนห้อยโหน ยิมนาสติกส์ ญูญิตสู ฟุตบอล คีฬาปลิน และหลักวิชาจรรยาวัตร

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย